

УДК 371.315.6:51

Зельницький А. М.

кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, провідний науковий співробітник центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського

ГАРАНТУВАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті представлено концептуальні засади гарантування якості вищої військової освіти – складної, цілеспрямованої, динамічної системи теоретичних знань про педагогічний феномен поняття “гарантування” у його органічному зв’язку з поняттям “забезпечення”. Здійснено аналіз і розкрито сутність, зміст, особливості, дефінітивні кордони цих понять, а також технологію оперування ними в умовах функціонування сучасної системи військової освіти та перспектив її подальшого розвитку. З’ясовано, що якість вищої військової освіти необхідно розглядати у контексті національної безпеки України, де на Збройні Сили України покладається важлива функція щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Встановлено, що гарантом якості вищої військової освіти має виступати вищий військовий навчальний заклад, як юридична особа, що несе відповідальність за виконання державного замовлення з підготовки військових фахівців зі ступенем сформованості визначених компетентностей в кожного з них не нижче встановленого рівня. Обґрунтовано, що в системі гарантування якості вищої військової освіти одним з ефективних засобів досягнення результатів навчання є компетентнісний підхід. Центральне місце в ньому посідає професійна компетентність військових фахівців як доведена ними здатність і готовність до успішного виконання функціональних обов’язків на посаді за призначенням у військах (силах) в умовах мирного і воєнного часу. Доведено, що оцінювання якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах доцільно здійснювати на засадах застосування педагогічної кваліметрії –

кількісної оцінки якості освіти, як передумові цілеспрямованого управління нею, задля підвищення ефективності освітнього процесу та підготовки компетентних військових фахівців.

Ключові слова: національна безпека, якість освіти, гарантування якості освіти, забезпечення якості освіти, компетентність, результати навчання, педагогічні технології.

THE QUALITY OF HIGHER MILITARY EDUCATION GUARANTEE IN THE CONTEXT OF THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

The article deals with conceptual principles of guaranteeing the quality of higher military education - complex, purposeful, dynamic system of theoretical knowledge about the pedagogical phenomenon of the concept "guaranteeing" in its organic connection with the notion of "provision". The analysis is conducted and the essence, content, features, definitions of these concepts are defined, as well as the technology of operating them in the conditions of functioning of the modern system of military education and the prospects for its further development. It has been determined that the quality of higher military education should be considered in the context of Ukraine's national security, where the Armed Forces of Ukraine has an important function in defending Ukraine's sovereignty, territorial integrity and integrity. The article shows, that the role of higher military education quality guarantor should perform a higher military educational institution, as a legal entity, which is responsible for executing a state order for the training of military specialists with the determined degree of the specified competencies formation in accordance with the established level. The article states that, competence approach is one of the effective means of achieving the results of learning in the system of guaranteeing the quality of higher military education. The professional competence of military specialists has a central place and regarded as proven ability and readiness to perform successfully their functional duties in a position according to the appointment in the forces in peace and wartime. It is proved that evaluation of military specialists training quality in higher military educational institutions should be carried out on the basis of the use of pedagogical qualimetry - quantitative assessment of the quality of

education as a prerequisite for the purposeful management of it, in order to improve the efficiency of the educational process and the training of competent military experts.

Key words: *national security, quality of education, guaranteeing the quality of education, ensuring the quality of education, competence, results of learning, pedagogical technologies.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Проблема якості підготовки військових фахівців з вищою освітою постає як одна з пріоритетних проблем військової педагогіки. Її актуальність обумовлена низкою чинників, а саме:

потребою оперативного реагування системи військової освіти на докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі держави і необхідністю подальшого динамічного розвитку основних складових сектору безпеки і оборони, сумісних зі структурами країн-членів НАТО;

необхідністю приведення військової освіти в Україні у відповідність до європейських та євроатлантичних освітніх стандартів;

потребою забезпечення якісно нового рівня підготовки здобувачів вищої військової освіти, підвищення рівня їх практичної підготовленості до виконання функціональних обов'язків в умовах мирного і воєнного часу;

необхідністю перегляду діючих концептуальних положень у сфері військової освіти, що стримують її подальший розвиток та розроблення нових сучасних концепцій.

недівістю системи відповідальності закладів вищої військової освіти (далі – ЗВВО) за якість підготовки військових фахівців її забезпечення та гарантування;

недостатнім рівнем впровадження в педагогічну практику основ професіографічного, компетентнісного та кваліметричного підходів;

повільним впровадження в освітній процес сучасних інформаційних, інформаційно-комунікаційних технологій та методик тощо.

Серед представлених чинників особливої уваги заслуговує проблема гарантування якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах,

яку на сьогодні не розроблено на належному теоретичному рівні і не реалізовано в педагогічній практиці ВВНЗ. З огляду на це, статтю присвячено розгляду певних концептуальних підходів до вирішення зазначеної науково-педагогічної проблеми.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загальним проблемам якості вищої освіти присвячені наукові праці вітчизняних вчених-педагогів та психологів В.П.Андрущенко, І.І.Бабина, О.Ф.Євсюкова, В.І.Лугового, О.В.Овчарука, В.Т.Циби, та ін. Щодо вищої військової освіти – наукові праці А.О.Вітченка, В.І.Осьодла, С.М.Салкуцана, В.І.Свистун, В.М.Телелима, В.В.Ягупова, де розглядаються теоретичні та методологічні засади якості освіти на основі застосування компетентнісного підходу, впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій та сучасних методів моніторингу результатів навчання у вищій військовій школі. Аналіз досліджень і публікацій згаданих авторів, а також вчених у сфері національної безпеки: В.І.Абрамова, Г.П.Ситника, В.Ф.Смолянюка та ін. значною мірою сприяло виробленню наукових підходів до забезпечення і гарантування якості підготовки слухачів (курсантів) закладів вищої військової освіти.

Метою статті є розроблення концептуальних засад гарантування якості вищої військової освіти у контексті національної безпеки України з урахуванням вітчизняного досвіду та досвіду країн-учасників Болонського процесу

Виклад основного матеріалу дослідження.

Освіта в Україні - це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету та іміджу нашої країни, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Військова освіта є специфічною складовою загальнодержавної системи освіти. З неї розпочинається професіоналізація і нарощування кадрового потенціалу Збройних Сил України, що суттєво впливає на зміцнення обороноздатності держави, забезпечення захищеності від реальних та потенційних загроз її державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України [3, 4]. Військова

освіта має відповідати сучасним вимогам щодо якості, як головного її сенсу, що дозволить оперативно реагувати на нові виклики, які постають на теперішній час перед державою, Збройними Силами України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, правоохоронними та розвідувальними органами, силами цивільного захисту і є одним з пріоритетів забезпечення національної безпеки України.

Поняття “якість військової освіти” містить у собі три основні складові – якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результату освіти. Зазначене поняття характеризується багатовимірністю: теоретико-методологічною та методичною, соціально-політичною, фінансово-економічною, морально-психологічною, матеріально-технічною, світоглядною тощо і передбачає розроблення та впровадження державної політики у сферу військової освіти. Перш за все це стосується постійного удосконалення нормативно-правової бази, створення оптимальної системи військової освіти, її інтеграції в загальнодержавний і європейський освітній простір, впровадження інших заходів, що безпосередньо спрямовані на всебічне забезпечення освітньої діяльності закладів військової освіти, на особистість військовослужбовця, підвищення його соціального статусу, престижності військової служби. Упровадження зазначених заходів державної політики у сферу військової освіти має кінцевою метою досягнення заздалегідь спланованих результатів освіти.

Будь яка цілеспрямована діяльність людей (колектив, група, особистість) передбачає виконання певних послідовних дій і складається з таких основних компонентів: МЕТА > ПЛАН > РЕСУРСИ > ПРОЦЕС – і, власне результат, як ступінь досягнення мети, що й характеризує якість. Філософську категорію “якість” ґрунтовно проаналізував Арістотель у своїх працях “Категорії” і “Топік” та її взаємозв’язок із категорією “кількість”. Значну увагу розкриттю сутності поняття “якість” приділив Кант у своїй головній праці “Критика чистого розуму”. Гегель, досліджуючи якість, акцентував увагу на її властивостях, що є суттю прояву якості в конкретній системі взаємодій чи відносин. На думку видатного німецького філософа – “...будучи внутрішньо обумовленими якістю, властивості відкривають можливості її пізнання і “кордони” як феномена диференційованості якості від інших якостей” [11,

с. 312]. За два минулих сторіччя гегелівська концепція якості не зазнала суттєвих змін і знайшла своє підтвердження у сучасних поглядах на сутність та зміст даного феномена. Так, у міжнародному стандарті якості ISO:9000 (International Organization for Standardization – Міжнародна Організація зі Стандартизації) це поняття представлено як ступінь відповідності сукупності притаманних характеристик об'єкта визначеним вимогам [9]. Тобто, спільним в розумінні даної філософської категорії є сукупність властивостей об'єкта та ступінь їх відповідності певним вимогам. Зазначений підхід до тлумачення категорії “якість” може бути цілком застосований у сфері освіти, бо освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має визначену якість.

У Законі України “Про освіту” поняття “якість” розглядається у двох аспектах [12]:

“якість освіти” – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг;

“якість освітньої діяльності” – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Щодо поняття “забезпечення якості”, то воно законодавчо не визначено, а систему забезпечення якості в освітній сфері представлено в Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту” такими структурними складниками [12; 5]:

система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;

система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості включає:

визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти, інших процедур і заходів.

Тобто, йдеться про зміст складників процесу забезпечення якості. Але жодним чином не визначено вимог до результатів цього процесу. Хоча є законодавчо закріплена ініціатива щодо приведення вищої освіти в Україні у відповідність до європейських, а військової – до євроатлантичних стандартів освіти. Чільне місце в цих стандартах відведене гарантуванню якості освіти [англ. quality assurance education] як результату її всебічного забезпечення. У 2000 році в Гельсінкі країнами-учасниками Болонської угоди (включно з Україною), була заснована Європейська асоціація гарантії якості вищої освіти під назвою “Європейська мережа гарантії якості вищої освіти” (European Network for Quality Assurance in Higher) – некомерційна організація, що здійснює незалежний контроль якості освіти та освітньої діяльності навчальних закладів. У 2004 році слово Network в назві було змінено на Association (англ. European Association for Quality Assurance in Higher Education ENQA). Відповідно до рекомендацій ENQA всі національні системи гарантії якості мають містити:

визначення відповідальності органів та навчальних закладів за якість освіти;

оцінку програм закладів, яка передбачає внутрішній контроль, зовнішню перевірку, участь здобувачів вищої освіти та публікацію результатів;

систему акредитації, сертифікації або подібні процедури; міжнародну участь, співпрацю та створення спілок.

На європейському рівні на ENQA та її членів покладається також розроблення і узгодження стандартів, процедур та рекомендацій з питань гарантії якості, в яких, згідно з принципами автономії навчальних закладів, відповідальність за якість вищої освіти передусім лежить на кожному окремому навчальному закладі.

У вітчизняній законодавчій базі термін “гарантування якості освіти” уперше з’явився в Законі України “Про освіту” (Розділ V – Забезпечення якості освіти) [12]. Тобто через 17 років після створення ENQA – без жодних коментарів щодо суті, структури і механізмів упровадження цієї категорії в педагогічну практику вищої школи. При цьому, поняття “гарантування” введене як одна з чотирьох задекларованих у зазначеному законі цілей (стаття 41 розділу V) щодо процесу розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття “забезпечення” розглядається як процес створення надійних умов для здійснення чого-небудь, а поняття “гарантія” визначено як порука в чомусь, передбачені законом чи угодою (домовленістю) зобов’язання, за яким юридична чи фізична особа відповідає за виконання певної угоди [13, с. 281, 173]. Адапуємо ці поняття до особливостей функціонування системи вищої військової освіти. Забезпечення, у межах цієї системи, виступає як процес створення необхідних умов для досягнення визначених цілей освіти, а гарантія – як результат досягнення визначених цілей освіти, як певний результат навчання. Відповідно до Закону України “Про вищу освіту” результат навчання – це “...сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти” [5]. Отже, гарантія якості вищої військової освіти – це порука та відповідальність ВВНЗ щодо виконання державного замовлення з підготовки слухачів (курсантів) зі ступенем

сформованості визначених компетентностей в кожного з них не нижче встановленого рівня [8].

Проте й до сьогодні точаться дискусії навколо того – чи повинен заклад вищої військової освіти гарантувати якість освіти? На нашу думку, напрям та сенс подібних теоретичних дискусій потрібно змістити в інше річище і відповісти на такі нагальні запитання. У чому феномен гарантування якості освіти? Чи розроблено теоретико-методологічні і методичні засади гарантування якості освіти, якщо ні, то хто їх має розробити? Чи є гарантія якості освіти виключно результатом процесу її забезпечення і як цей результат оцінювати? Як має бути організована система гарантування якості освіти в педагогічній практиці ЗВВО? Як і ким процес гарантування якості освіти повинен забезпечуватися і яка відповідальність суб'єктів освітньої діяльності за досягнуті результати освіти тощо? Адже відповідальність, як свідчить відомий вислів, має своє прізвище.

Беззаперечно, що суспільство та держава не можуть дозволити собі готувати (за державний кошт) некомпетентних, непрофесійних, недоучених офіцерів, бо на них покладається важлива місія щодо захисту Батьківщини. До того ж офіцер несе персональну відповідальність: за життя і здоров'я підлеглого особового складу; за бойову готовність підрозділів і військових частин та успішне виконання ними бойових завдань; за бойову підготовку, виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу; за збереження і стан озброєння, боєприпасів, військової техніки та майна. Некомпетентний офіцер у бойових умовах – це, як мінімум, невиконання бойової задачі і великі безповоротні втрати, а декілька сотень некомпетентних офіцерів – це загроза національній безпеці України, що неприпустимо. Відтак, ВВНЗ повинні бути гарантом якості освіти і повною мірою нести відповідальність за якість підготовки військових фахівців. Тому нагальною постає проблема формування у слухачів (курсантів) відповідних компетентностей, інших професійно важливих якостей на рівні, що дозволяє їм успішно здійснювати професійну діяльність.

Компетентність здобувача вищої військової освіти, на нашу думку, являє собою інтегральний показник якості його підготовки як доведена ним здатність та готовність до виконання функціональних обов'язків на посаді за

призначенням у військах (силах) в умовах мирного і воєнного часу на основі творчого застосування здобутих знань, сформованих навичок та умінь, інших професійно важливих якостей і ціннісних орієнтацій відповідно до стандартів освіти [8]. Тут слід звернути увагу на те, що не результати академічних знань визначають компетентність, а здатність і готовність їх творчо застосовувати в змінюваних, у тому числі – в екстремальних умовах. При цьому, під поняттям “здатність” розуміється властивість індивіда, який може, уміє здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином [13, с. 360], а “готовність (готовий)” – стан індивіда, який набув досвіду, досяг високої майстерності, підготувався до чого-небудь [13, с. 194]. У наведеному визначенні варто проаналізувати словосполучення “доведена здатність” і дати відповідь на запитання – кому має довести цю здатність здобувач освіти? Безумовно – викладачеві, контролюючим особам, колегам. А головне – собі. Слухач (курсант) з першого дня навчання повинен бути вмотивованим на рефлексію, самоаналіз діяльності та самовдосконалення, без чого він не зможе стати активним суб’єктом навчання, а залишиться лише пасивним споживачем наданої інформації.

За такого підходу висувуються певні вимоги до компетентностей, а саме:

компетентності мають формулюватися просто та однозначно розумітися всіма зацікавленими особами (замовниками, здобувачами, викладачами, управлінцями);

компетентності повинні бути діагностичними, і для їхнього діагностування може використовуватися кваліметричний інструментарій (або розроблений набір вимірювальних засобів), що дозволяє об’єктивно оцінювати і вимірювати ступінь сформованості компетентностей у вигляді кількісної оцінки [6];

стиль і термінологія формулювань компетентностей повинні бути зорієнтовані на кінцевий результат (наприклад: “здатний”, “готовий”, “володіє” тощо);

варто розділяти компетентності на ті, що повинні бути сформовані у процесі навчання, і ті, на формування яких має бути спрямована вся система виховання й навчання людини;

набір компетентностей має бути мінімізований за ознаками достатності досягнення цілей освіти й завдань професійної діяльності, де не повинно бути надуманих компетентностей, які не спонукають здобувача освіти до

активного оволодіння ними і які неможливо ні оцінити, ні виміряти наявним інструментарієм.

Важливим компонентом функціональної системи гарантування якості освіти у ВВНЗ є компетентнісна модель випускника.

Подібна модель у найбільш загальному вигляді, з урахуванням того, що на сьогодні в педагогіці єдиної класифікації компетентностей немає, може бути представлена відповідною ієрархічною структурою. Наприклад, вершина ієрархії – інтегральний показник є власне інтегральною компетентністю випускника, яка розгалужується на два основні компоненти – ключові компетентності та професійні компетентності. Ключові компетентності містять три складники: соціально-особистісні, загальнонаукові та інструментальні, а професійні – два: загально-професійні та спеціалізовано-професійні компетентності (Таблиця 1).

Таблиця 1

Узагальнена компетентнісна модель слухача (курсанта)

<i>Інтегральний показник</i>	<i>Показники 1-го рівня ієрархії</i>	<i>Показники 2-го рівня ієрархії</i>
Інтегральна компетент-ність	1.Ключові компетентності	1.1.Соціально-особистісні компетентності
		1.2.Загальнонаукові компетентності
		1.3.Інструментальні компетентності
	2.Професійні компетентності	2.1.Загально-професійні компетентності
		2.2. Спеціалізовано-професійні компетентності

Подальше розгалуження компетентностей здійснюється на певних ієрархічних рівнях до такого стану їх декомпозиції, де кожний з представлених складників набуває статусу критерію, прояв якого можна оцінити і виміряти із застосуванням прийнятих у педагогічній практиці засобів

діагностики якості з урахуванням коефіцієнтів вагомості кожного з критеріїв.

Наприклад, одним із критеріїв загальнонаукової компетентності є здатність здобувача творчо застосовувати базові знання розділів фундаментальної та прикладної математики, фізики, хімії тощо при вирішенні специфічних завдань професійної діяльності. Тобто, йдеться про вибір оптимального шляху освіти – від завдань і функцій професійної діяльності – до критеріїв їхнього оцінювання, до побудови цілісного освітнього процесу, розроблення освітніх програм та відповідних траєкторій навчання.

З компетентнісною моделлю випускника мають бути ознайомленими усі вступники відразу після їх зарахування до ВВНЗ, щоб цілком свідомо рухатися до досягнення кінцевого результату. Визначення рівня сформованості компетентностей передбачає застосування різних форм контролю освітньої діяльності та оцінювання досягнутих результатів навчання, що базуються на певних принципах, основними серед яких є такі: адекватність цілям та завданням навчання; відповідність змісту і форм контролю службовому призначенню військових фахівців; об'єктивність; індивідуальність; всебічність; системність і систематичність тощо. Чим ретельніше розроблено процес оцінювання, чим об'єктивніша й точніша оцінка, тим більш успішним може бути управління якістю освіти. При цьому, основну увагу слід приділяти застосуванню принципу валідності, що характеризується такими чинниками:

повнотою та відповідністю застосованого інструментарію суті об'єктів дослідження, тобто наскільки добре цей інструментарій визначає те, для чого призначений (стандартизовані методики, кваліметричні методи вимірювання, еталонні показники та критерії тощо);

чіткістю критеріїв вимірювання та оцінювання якості, можливістю підтвердити результати, отримані різними способами контролю [10, с. 125-126].

Подібний підхід дає можливість співвіднести результати навчання, рівень сформованості кожної з компетентностей із заздалегідь визначеним еталоном, стандартом; спрогнозувати подальший розвиток освітнього процесу та своєчасно вплинути на його якість. Такий мінімальний рівень може, наприклад, сягати 60%. Це – 0,6 від еталонного показника – 1,0, що відповідає оцінці “5” або 100% у системі ЄКТС

(Європейська кредитно- трансферна система). У наведеному прикладі, як бачимо, кількісний показник ступеня сформованості компетентності становить – 60% (відхилення від еталону – 40%). Багато це чи цілком прийнятно? Та взагалі, яким повинен бути допустимий поріг рівня сформованості кожної з компетентностей слухача (курсанта), перетин якого ставить під сумнів подальше його навчання? *(Довідково: у військовій академії Вест-Пойнт, США дозо% курсантів відраховуються за неуспішністю)*. Обґрунтовану відповідь на подібне питання щодо згаданого порогового значення має дати кожний із ВВНЗ, попередньо узгодивши такий поріг із замовником. При цьому слід спиратися на надані Законом України “Про вищу освіту” права щодо автономії вищого навчального закладу, а саме – самостійності, незалежності і відповідальності у прийнятті рішень стосовно організації освітнього процесу і внутрішнього управління закладом освіти. Як свідчить європейський досвід, показника “відмінно” за результатами навчання – це 90-100% від еталону (100%) досягають, здебільшого, до 10% з усіх здобувачів освіти; показника “добре” (75-89% від еталону) досягають, здебільшого, 55% з усіх здобувачів освіти; показника “задовільно” (60-74% від еталону) досягають, здебільшого, 35% з усіх здобувачів освіти. Отже, гарантування якості вищої військової освіти допускає певне відхилення від еталону якості, виходячи із об’єктивних та суб’єктивних чинників, у тому числі, щодо реальних можливостей з ефективного забезпечення якості освіти. Проте, військова освіта не закінчується випуском з ВВНЗ слухача (курсанта), вона триває протягом усієї служби у військах (силах). Випускник, при відповідній мотивації, може набути необхідного практичного досвіду, особливо що стосується бойового застосування сучасних зразків озброєння і військової техніки, упродовж кількох місяців після призначення на посаду. Разом з тим, основна відповідальність за якість підготовки слухачів (курсантів) покладається на ВВНЗ, який повинен виступати гарантом якості освіти.

Висновки і пропозиції. 1. Якість вищої військової освіти має розглядатися у контексті національної безпеки України на основі використання сучасної нормативно-правової бази, де на Збройні Сили України покладається важлива функція щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Вищий військовий

навчальний заклад, як юридична особа у структурі Збройних Сил України, повинен бути гарантом якості вищої військової освіти і нести відповідність за її результати.

2. Гарантування якості вищої військової освіти слід розуміти як поруку та відповідальність ВВНЗ за виконання державного замовлення з підготовки слухачів (курсантів) зі ступенем сформованості визначених компетентностей в кожного з них не нижче встановленого рівня, де компетентність здобувача вищої військової освіти являє собою інтегральний показник якості його підготовки як доведена ним здатність та готовність до виконання функціональних обов'язків на посаді за призначенням у військах (силах) в умовах мирного і воєнного часу на основі творчого застосування здобутих знань, сформованих навичок та умінь, інших професійно важливих якостей і ціннісних орієнтацій відповідно до стандартів освіти.

3. Компетентності здобувача вищої військової освіти мають формулюватися просто та однозначно розумітися всіма зацікавленими особами (замовниками, здобувачами, викладачами, управлінцями) і повинні бути діагностичними. Стиль і термінологія формулювань компетентностей мають бути зорієнтованими на кінцевий результат, а саме: “здатний”, “готовий”, “володіє” тощо). Набір компетентностей має бути мінімізованим за ознаками достатності досягнення цілей освіти й завдань професійної діяльності.

4. Оцінювання рівня сформованості компетентностей має базуватися на певних принципах, основними серед яких є: адекватність цілям та завданням навчання; відповідність змісту і форм контролю службовому призначенню військових фахівців; об'єктивність; індивідуальність; всебічність; системність і систематичність тощо. Чим ретельніше розроблено процес оцінювання, чим об'єктивніша й точніша оцінка, тим більш успішним може бути управління якістю освіти. Подібний підхід дає можливість співвіднести результати навчання, рівень сформованості кожної з компетентностей із заздалегідь визначеним еталоном, стандартом; спрогнозувати подальший розвиток освітнього процесу та своєчасно вплинути на його якість.

Перспективи подальших досліджень. Актуальним науковим завданням постає розроблення цілісної концепції гарантування якості вищої військової освіти та підготовки

компетентних військових фахівців у вищих військових навчальних закладах МО України.

Список використаної літератури

1. Воєнна доктрина України / Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 – Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року Про нову редакцію Воєнної доктрини України.

2. Глобальна та національна безпека [текст]: підручник / [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянчук]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784 с.

3. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні на рубежі століть (за матеріалами доповіді, виголошеної на засіданні загальних зборів АПН України 23 листопада 2000 р.) // Вища освіта України. – 2001. – № 2. - С. 5-13.

4. Євсюков О.Ф. Проблема професійної компетентності майбутніх офіцерів // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. – Київ-Запоріжжя: Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2006. – Вип. 38. – С. 445-449.

5. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014р. №1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page2>.

6. Зельницький А.М. Педагогічні основи комплексних кількісних оцінок у навчально-виховному процесі ВВНЗ Збройних Сил України. – К.: МОУ, 1993. – 71 с.

7. Зельницький А.М. Компетентнісна модель випускника ВВНЗ – складова системи підготовки військових фахівців / Зельницький А.М., Удовенко П.І., Серветник Р.М. // Вісник Національної академії оборони України. – 2009. – № 3 (11). – С. 21–26.

8. Зельницький А.М. Концептуальні основи гарантування якості підготовки майбутніх офіцерів Збройних сил України у вищих військових навчальних закладах. Вісник Черкаського університету. Серія пед. науки. – Ч., 2017. – № 6. – С. 71–83.

9. Международный стандарт ISO:9000. Системы менеджмента качества – Основные положения и словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-\(rus\).pdf](http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-(rus).pdf).

10. Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України: наук.-метод посіб. /А.М. Зельницький, О.А. Заболотний, Ю.І. Приходько та ін.; за заг. ред. І.В. Толока.: ХНУПС, 2017, – с 120.

11. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. – Мн. : Изд. В.М. Скакун, 1988. – 896 с.

12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39, ст.380).
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.-Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
14. Ягупов В.В., Свистун В.І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти //www.libray.ukma.kiev.ua/e-lib/nz/nzv71_2007_pedagog/01_yagupov-w.pdf.
15. Вітченко А.О., Осьодло В.І., Салкуцан С.М. Технології навчання у вищій військовій школі: теорія і практика: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. професора В.М. Телеліма. – К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016. – 272 с.

References

1. President of Ukraine (2015), Decree – On the decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine dated September 2, 2015 –About the new edition of the Military Doctrine of Ukraine, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443> (Accessed 24 September 2015).
2. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. and Smoljanuk, V.F. (2016), Global and National Security [Hlobal'na ta natsional'na bezpeka], NADU, Kyiv, Ukraine.
3. Andrushchenko V.P. (2001) Teoretyko-metodolohichni zasady modernizatsiyi vyshchoyi osvity v Ukrayiny na rubezhi stolit [Theoretical and methodological principles of higher education modernization in Ukraine at the turn of the century]. Vysycha osvita Ukrayiny, 2, 5–13 (in Ukrainian).
4. Yevsyukov O.F. (2006) Problema profesiyanoi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv [The problem of the professional competence of future officers], Zb. nauk. pr. – Kyiv-Zaporizhzhya: Zaporizkyy oblasnyy instytut pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity, 38, 445–449 (in Ukrainian).
5. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” № 1556-VII [The Law of Ukraine “On Higher Education”] - [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page2> (in Ukrainian).
6. Zelnytskyy A.M. (1993) Pedahohichni osnovy kompleksnykh kil'kisnykh otsinok u navchalno-vykhovnomu protsesi VVNZ Zbroynykh Syl Ukrayiny [Pedagogical bases of complex quantitative estimations in the educational process of the HMEI of the Armed Forces of Ukraine]. K.: MOU (in Ukrainian).
7. Zelnytskyy A.M. (2009) Kompetentnisna model vypusnyka VVNZ – skladova systemy pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv [Competent model of a graduate of the HMEI - a part of the military specialists training system]. Visnyk Natsionalnoyi akademiyi oborony Ukrayiny, 3 (11), 21–26 (in Ukrainian).

8. Zelnyskyi, A.M., Kontseptual`ni zasady harantuvannya yakosti pidhotovky maybutnykh ofitseriv Zbroynykh syl Ukrainy u vyshchykh viys`kovykh navchal`nykh zakladah. [Conceptual principles of the guarantee quality of preparation future officers armed forces of Ukraine in higher education institutions] Visnuk Cherkas`kogo universytetu. Seriya ped, nauki. – Ch. (2017) – № 6. 71–83.

9. Mezhdunarodnyy standart ISO:9000. Systemy menedzhmenta kachestva – Osnovnye polozhenyya y slovar [International standard ISO: 9000. Quality management systems - Basic provisions and vocabulary]. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupa: [http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-\(rus\).pdf](http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-(rus).pdf) (in Russian).

10. Zelnyskyi A.M., Zabolotnyy O.A., Prykhodko Yu.I. (2017) Monitorynh yakosti pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv u vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladakh ta viyskovykh navchalnykh pidrozdilakh vyshchykh navchalnykh zakladiv Zbroynykh Syl Ukrayiny [Monitoring of the military specialists training quality in HMEI and military training units of HEE of the Armed Forces of Ukraine]. KHNUPS (in Ukrainian).

11. Hrytsanov A.A. (1988) Noveyshyy fylosofskyy slovar [The newest philosophical dictionary]. Mn. : Yzd. V. M. Skakun (in Russian).

12. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 № 2145-VIII [The Law of Ukraine “On Higher Education”]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR), 38-39, (in Ukrainian).

13. Busel, V. T. (2005). Velykiy tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Big Ukrainian explanatory dictionary]. Kyiv: Perun. (in Ukrainian).

14. Yahupov V.V., Svystun V.I. Kompetentnisnyy pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoyi osvity [Competent approach to the training of specialists in the system of higher education] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupa://www.libray.ukma.kiev.ua/e-lib/nz/nzv71_2007_pedagog/01_yagypov-w.pdf (in Ukrainian).

15. Vitchenko, A.O., Osodlo, V.I., Salkucan, S.M. (2016). Tehnologiyi navchannya u vishij vijskovij shkoli: teoriya i praktika [Technologies of Education in Higher Military School: Theory and Practice: Tutorial Manual] K. : NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 272 (in Ukrainian).

